הֵיא גּוּפָהּ תֵּיחוֹשׁ – אם כן היא עצמה יכולה לחצוץ בפני הטומאה,
דְּהָא כְּלִי חֶרֶשׂ אֵינוֹ מְטַמֵּא מִנַּבּוֹ – שהרי סתם חבית של חרס היא,
וכלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו.
אֶלָּא דְּפוּמָּא לְגַאו – אלא בהכרח צריך לומר שמדובר בחבית
שפיה פונה כלפי פנים הבית שבו מונחת הטומאה, ונמצא שאף
החבית נטמאה, ולפיכך אינה יכולה לחצוץ בפני הטומאה, אלא
משום הגרוגרות שבתוכה.
וְאִי בָּעֵית אֵימָא, לְעוֹלָם דְּפוּמָּא לְבַר – המשנה עוסקת אף בחבית
שפיה פונה לחוץ, ומכל מקום נטמאה החבית, דְּהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן
בְּחָבִית שֶׁל מַתָּכֶת, המקבלת טומאה אף מגבה, ולפיכך אינה יכולה
לחצוץ בפני הטומאה.
הגמרא מקשה על דינו של שמואל מתוספתא: **מֵיתִיבִי** – שנינו
בתוספתא (אהלות פי"ד ה"ו) המפרטת דברים הממעטים את החלון
משיעור טפח, וחוצצים בפני הטומאה שלא תעבור מן הבית
שמונח בו המת לבית הסמוך לו, מאחר ואינם מקבלים טומאה.
עֲשָׂבִין שֶׁתְּלָשָׁן ממקום גידולם **וְהִנִּיחָן בַּחַלּוֹן, אוֹ** עשבים **שֶׁעָלוּ**
[–צמחו] **מֵאֲלֵיהֶן בַּחַלּוֹנוֹת** ועדיין מחוברים הם בקרקע, **וּמַטְלוֹנִיּוֹת**
[–שיירי בגדים] **שֶׁאֵין בָּהֶן שִׁיעוּר שֶׁל שָׁלֹשׁ** אצבעות **עַל שָׁלֹשׁ**
אצבעות שהניחם בחלון, **וְהָאֹבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְּדוֹלְדָּלִין בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה**,
דהיינו, בהמה וחיה שנחתך מהם אבר ועדיין תלוי הוא בגופם,
ועומדים הם בסמוך לחלון, והאבר מונח בתוך החלון, **וְעוֹף** חי
שֶׁשָּׁכַן בַּחַלּוֹן, וְעוֹבֵר כּוֹכָבִים שֶׁיָּשַׁב בַּחַלּוֹן, וְכֵן שְׁמָנָה [–תינוק שנולד
בחודש השמיני של ההריון] **הַמּוּנָּח בַּחַלּוֹן, וְהַמֶּלַח, וּכְלֵי חֶרֶס, וְסֵפֶר**
תּוֹרָה, שהניחם בחלון, **כּוּלָּם מְמַעֲטִין בַּחַלּוֹן** משיעור טפח וחוצצין
בפני הטומאה, כיון שעשויים להתקיים שם ואינם מקבלים
טומאה. **אֲבָל הַשֶּׁלֶג, וְהַבָּרָד, וְהַגְּלִיד** [–קרח], **וְהַכְּפוֹר** [–קרח דק],
וְהַמִּים המונחים בכלי, **כּוּלָּן אֵין מְמַעֲטִין בַּחַלּוֹן**, שאף שאינם
מקבלים טומאה, מכל מקום אינם עשויים להתקיים שם שהרי
עתידים הם להנמס, והמים אין ממעטים לפי שאינם יכולים לעמוד
בפני עצמם בלא כלי.
ועתה מפרשת הגמרא את הקושיא על דברי שמואל: **וְהָא עֲשָׂבִין**
חָזוּ לְאֲכִילַת בְּהֵמָתוֹ, וסופו ליטלם מן החלון וליתנם לה, ומכל
מקום ממעטים הם עתה בחלון, ומוכח שאף דבר העתיד להנטל
לאחר זמן ממעט עתה בחלון, ושלא כדברי שמואל. מתרצת
הגמרא: **בְּאַפְרוֹזְתָּא** – התוספתא עוסקת במין עשבים שהם סם
המות לבהמה, ולפיכך אין סופו ליטול וליתנם לבהמתו.
הגמרא שבה ומקשה על דברי שמואל מן התוספתא: שנינו
בתוספתא, **אוֹ** שֶׁעָלוּ העשבים **מֵאֲלֵיהֶן** בחלון, הרי הם ממעטים
אותו משיעור טפח. ומדוע, הא **כֵּיוָן דְּקָשׁוּ לַכּוֹתֵל שָׁקִיל לְהוּ** – הרי
מאחר שהעשבים מזיקים את הכותל סופו ליטלם משם. ובהכרח,
שאף דבר העשוי להנטל לאחר זמן ממעט עתה בחלון, ושלא
כדברי שמואל. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַבָּה**, התוספתא עוסקת
בְּעִשְׂבֵי הָעוֹלִים בְּכוֹתֶל חוּרְבָּה, שאין אדם מקפיד עליו אם יפול,
ולפיכך עשויים הם להיות מונחים שם לעולם. תירוץ נוסף: **רַב**
פָּפָּא אָמַר, אֲפִילּוּ אם התוספתא עוסקת **בְּכוֹתֶל יְשׁוּב** [–של בית
מיושב], מכל מקום ניתן להעמיד **בְּבָאִין** חוץ **לְשָׁלֹשָׁה לַחַלּוֹן** – באופן
שאין העשבים צומחים בחלון ממש, אלא גדלים הם במרחק של
שלשה טפחים ממנו, וראשיהם עולים לתוך החלון, ובאופן כזה
אין הם מזיקים אותו ואין סופו ליטלם ממקומם.
הגמרא שבה ומקשה על דברי שמואל מן התוספתא: שנינו
בתוספתא **שַׁמְטָלוֹנִיּוֹת** [–שיירי בגדים] שאין בהם שיעור שלוש
אצבעות על שלוש אצבעות, הרי הם ממעטים את החלון. ומדוע,
הא **חָזוּ לֵיהּ לְקָרְיָעָה דִּילְבוּשָׁא** – הרי עדיין ראויים הם לעשות מהם
טלאי בבגד שנקרע, ואם כן עתיד הוא ליטלם מן החלון, ומוכח
שאף דבר העשוי להנטל לאחר זמן יכול למעט עתה בחלון, ושלא
כדברי שמואל. מתרצת הגמרא: **בְּסַמְיָכָתָא** – התוספתא עוסקת
בבד עבה מאד שאין ראוי לעשות ממנו טלאי לבגד.
שבה הגמרא ושואלת: הא **חָזוּ לְאוּמְנָא** – הרי בד זה ראוי הוא
לשימושו של האומן המקיז דם, לקנח בו את פי המכה. ומתרצת:
בְּרִיסְקָא – בד זה של שק הוא, ולא ניתן לקנח בו פי המכה, מאחר
שהוא מסרט את הבשר.
שואלת הגמרא: **אִי בְּרִיסְקָא** – אם בד זה של שק הוא, אם כן מדוע
נאמר בתוספתא **שֶׁאֵין בָּהֶן** במטלניות אלו שיעור **שָׁלֹשׁ** אצבעות **עַל**
שָׁלֹשׁ אצבעות, שהוא שיעורו של בגד לקבל טומאה, הרי **שֶׁאֵין בָּהֶן**
שיעור **אַרְבָּעָה** טפחים **עַל אַרְבָּעָה** טפחים **מִיבָּעֵי לֵיהּ** – היה צריך
לומר, שהרי שיעורו של שק לקבל טומאה הוא בארבעה טפחים,
וכל שאין בו כשיעור זה יכול הוא למעט בחלון. מתרצת הגמרא:
בְּעֵין רִיסְקָא – בד זה אינו של שק ממש, אלא שעבה הוא כמותו,
ולפיכך דינו כבגד לקבל טומאה בשיעור שלוש אצבעות, אך אינו
ראוי לשימושו של האומן מפני שמסרט את הבשר.
הגמרא שבה ומקשה על שמואל מהמשך דברי התוספתא: שנינו
בתוספתא, **וְהָאֹבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְּדוֹלְדָּלִין בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה** הרי הם
ממעטים בחלון. ומדוע, הא **עָרְקָא וְאָזְלָא** – הרי יכולה הבהמה
לברוח ממקומה ולילך, ויגרר אף האבר אחריה, ונמצא שאין סופו
להשאר בחלון, ומכל מקום מועיל הוא עתה למעט את שיעורו.
מתרצת הגמרא: **בְּקְשׁוּרָה** – התוספתא עוסקת באופן שהבהמה
קשורה ואינה יכולה לילך, ולפיכך אף האבר עתיד להשאר
בחלון.
שבה הגמרא ושואלת: הא **שָׁחֵיט לָהּ** – הרי עתיד הוא ליטול את
הבהמה ממקומה על מנת לשוחטה ולאבול את בשרה. ומתרצת:
בְּטְבוּאָה – הבהמה טמאה היא, ואינה ראויה לאכילה. שבה
הגמרא ושואלת: הא **מְזַבֵּין לָהּ לְנָכְרִי** – הרי עתיד הוא ליטלה
ולמוברה לנכרי. ומתרצת: **בְּכַחוּשָׁה** – הבהמה כחושה היא, ואין
הנכרי חפץ לקנותה. שבה הגמרא ושואלת: הא **פָּסִיק שָׁרֵי לָהּ**
לְכֶלְבִים – הרי סופו לחתוך את האבר המדולדל ולהשליכו
לכלבים. ומתרצת: **בֵּיוָן דְּאִיכָּא צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים לֹא עָבִיד** – כיון שיש
בחיתוך האבר משום צער בעלי חיים אינו עושה זאת, ונמצא
שעתיד האבר להשאר בחלון.
הגמרא שבה ומקשה על דברי שמואל מן התוספתא: שנינו
בתוספתא, **וְעוֹף שֶׁשָּׁכַן בַּחַלּוֹן** הרי הוא ממעטו משיעור טפח.
ומדוע, הא **פָּרַח וְאָזַל** – הרי עתיד הוא לעוף ולילך משם, ובהכרח,
שאף דבר העשוי להנטל לאחר זמן מועיל למעט עתה בחלון.
מתרצת הגמרא: **בְּקָשׁוּר** – התוספתא עוסקת בעוף הקשור בחלון
ואינו יכול לעוף ולילך. שבה הגמרא ושואלת: הא **שָׁחֵיט לֵיהּ** – הרי
עתיד הוא לשוחטו ולאוכלו. ומתרצת: **בְּטָמֵא** – בעוף טמא שאינו
ראוי למאכל. שבה הגמרא ושואלת: הא **מְזַבֵּין לֵיהּ לְנָכְרִי** – הרי
יכול הוא למוכרו לנכרי. ומתרצת: **בְּקַלְנִיתָא** – מין עוף כחוש מאד,
שאינו ראוי לשום אדם. שבה הגמרא ומקשה: הא **יָחִיב לֵיהּ לִינּוּקָא**
– הרי עשוי הוא ליתנו לתינוק כדי שישתעשע בו. ומתרצת:
בְּמֻסָּרַט – עוף זה דרכו לסרוט את האוחזים בו, ולפיכך אינו נותנו
לתינוק. שואלת הגמרא: **קַלְנִיתָא לֹא מְסָרְטָא** – הרי העוף ששמו
קלניתא אין דרכו לסרוט. ומתרצת: **בְּעֵין קַלְנִיתָא** – התוספתא
עוסקת בעוף אחר שהוא כחוש כמו העוף ששמו קלניתא, ודרכו
לסרוט את האוחזים בו, ולפיכך אינו ראוי למאומה, וסופו
להשאירו מונח בחלון.
הגמרא שבה ומקשה על דברי שמואל מן התוספתא: שנינו
בתוספתא, **וְעוֹבֵר כּוֹכָבִים שֶׁיָּשַׁב בְּחַלּוֹן** הרי הוא ממעטו משיעור
טפח. ומדוע, הא **קָאֵי וְאָזֵיל** – הרי עתיד הוא לקום ולילך משם.
מתרצת הגמרא: **בִּכְפוּת** – התוספתא עוסקת בגוי כפות שאינו יכול
לקום ולילך. שבה הגמרא ושואלת: **אֲתֵי חֲבֵרֵיהּ שָׁרֵי לֵיהּ** – הרי
יכול חבירו לבוא ולהתיר את קשריו. ומתרצת: **בְּמְצוֹרָע** – גוי כפות
זה מצורע הוא, ומתרחקים ממנו בני אדם, ואין לחשוש שיבוא
חבירו ויתיר את קשריו. שבה הגמרא ושואלת: **אֲתֵי מְצוֹרָע חֲבֵרֵיהּ**
שָׁרֵי לֵיהּ – הרי יתכן שיבוא חבירו המצורע כמותו ויתיר את
קשריו. ומתרצת: **אֶלָּא בְּחָבוּשֵׁי מַלְכוּת** – יש להעמיד את דברי
התוספתא בגוי הכפות וחבוש בחלון זה על ידי המלכות, ולפיכך
אין שום אדם עשוי לבוא ולהתיר את קשריו.
הגמרא שבה ומקשה על דברי שמואל מן התוספתא: שנינו

המשך בעמוד רסב

בתוספתא, **וְכֵן שֵׁמָנָה** [–תינוק שנולד בחודש השמיני להריון] **הַמּוּנָּח בַּחֻלִּין** הרי הוא ממעטו. ומדוע, הא **אֲתָיָא אִמֵּיהּ דְּרֵיָא לֵיהּ** – הרי עתידה אמו לבוא וליטלו משם. מתרצת הגמרא: **בַּשַּׁבָּת** – התוספתא עוסקת ביום השבת, שאסור לטלטל בו תינוק זה. **דְּתַנְיָא, בֶּן שְׁמֹנָה חֲרֵי הוּא** מוקצה **כְּאֶבֶן וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ בְּשַׁבָּת, אֲבָל אִמּוֹ שׁוֹחָה** [–מתכופפת] **עָלָיו וּמְנִיקָתוֹ, מִפְּנֵי הַסַּכָּנָה** – כדי שלא תבוא לידי סכנה בריבוי חלבה.

הגמרא שבה ומקשה על דברי שמואל מן התוספתא: שנינו בתוספתא, **שְׁמֻלָּה** המונח בחלון הרי הוא ממעטו. ומדוע, הא **חֲזָיָא לֵיהּ** לשימוש, ועתיד בעליו ליטלו משם. מתרצת הגמרא: **בְּמֵרִירָתָא** – במלח מר שאינו ראוי לשימוש. שבה הגמרא ושואלת: הא **חֲזָיָא לְעוֹרוֹת** – הרי עדיין ראוי הוא להשתמש בו לצורך עיבוד עורות. ומתרצת: **דְּאִית בָּהּ קוֹצֵי** – מלח זה יש בו קוצים, ועל כן לא ניתן לעבד בו העורות, שהרי יסרטו הקוצים את ידיו. שבה הגמרא ושואלת: אף שאין המלח ראוי לשימוש, מכל מקום **כֵּיוָן דְּמַשָּׁיָא לַכּוֹתֶל שְׁקָלָא** – מאחר שמזיק הוא את הכותל עתיד בעל הכותל ליטלו משם. ומתרצת: **דַּיְתָבָא אַחַסְפָּא** – המלח מונח על חתיכת חרס ולא על הכותל ממש, ולפיכך אין הוא מזיקו ועשוי להשאר שם בקביעות. שבה הגמרא ושואלת: **חַסְפָּא נוּפָּא תֵּיחוּץ** – אם כן ניתן לחצוץ בפני הטומאה על ידי חתיכת החרס שמונח בה המלח, ואין צריך לזה את המלח.

ומתרצת: דְּלֵית בָּהּ שִׁיעוּרָא – חרס זה אין בו שיעור בעל חשיבות, ולפיכך אינו מועיל למעט את שיעור רוחב החלון. כְּדַתְנַן – וכן שנינו לגבי הלכות הוצאה בשבת (שבת פב.), ששיעור חשיבות חֶרֶס להתחייב על הוצאתו בשבת, הוא כְּדֵי לִיתֵּן בֵּין פַּצִּים לַחֲבֵירוֹ. דהיינו, כשהיו פותחים חלונות בקיר החומה, היו מניחים שני עמודים מן הצדדים וביניהם חרס רחב, וחרס שיש בו רוחב כזה יש בו חשיבות לענין שחייב עליו משום איסור הוצאה בשבת, וכן לענין שממעט את החלון מלקבל טומאה.

הגמרא שבה ומקשה על דברי שמואל מן התוספתא: שנינו בתוספתא שִׁבְלֵי חֶרֶס הרי הוא ממעט בחלון. ומדוע, הא חֲזֵי לֵיהּ – הרי ראוי הוא לשימוש, וסופו שיטלנו בעליו משם על מנת להשתמש בו. ובהכרח, שאף דבר העשוי להינטל לאחר זמן ממעט הוא עתה בחלון, ושלא כדברי שמואל.

מתרצת הגמרא: דְּמִיסַּנֵּף – התוספתא עוסקת בכלי חרס מטונף שאינו ראוי לשימוש.

הגמרא שבה ושואלת: הא חֲזֵי לְאוּמְנָא – הרי ראוי הוא לשימושו של האומן המקיז דם לקבל בו את דם ההקזה, שדרכו להשתמש לצורך זה בכלים מטונפים.

ומתרצת: דְּמְנַקֵּב – כלי זה מנוקב הוא, ואינו ראוי לשימוש כלל, ולפיכך עשוי הוא להשאר בחלון לעולם.

הגמרא שבה ומקשה על דברי שמואל מן התוספתא: שנינו בתוספתא שֶׁפֶר תּוֹרָה המונח בחלון הרי הוא ממעטו מלקבל טומאה. ומדוע, הא חֲזֵי לְמִקְרָא – הרי ראוי הוא לקריאה, ועתיד בעליו ליטלו משם על מנת לקרוא בו.

מתרצת הגמרא: בְּבָלוּי – ספר תורה זה בלוי הוא ואינו ראוי עוד לקריאה.

הגמרא שבה ושואלת: וְהָא בָּעֵי גְּנִיזָה – הרי טעון הוא גניזה, ועתיד להינטל מן החלון על מנת לגונזו.

ומתרצת: שָׁם תְּהֵא גְּנִיזָתָהּ – כוונת בעליו להשאירו בחלון זה על מנת לגונזו שם.

(ואמר) [אָמַר] רַב בַּכֹּל – בכל דבר עוֹשִׂין מְחִיצָה לחצוץ בפני הטומאה, או לגבי הלכות שבת, חוּץ מִמֶּלַח וּרְבָב [–שומן וחלב], מאחר שדברים אלו אינם קבועים במקומם, שהמלח דרכו להתפזר, ואילו הרבב נמס כאשר הוא מתחמם.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר עושין מחיצה אֲפִילּוּ בְּמֶלַח.

אָמַר רַב פָּפָּא, וְלֹא פְּלִיגִי – לא נחלקו רב ושמואל בדין מחיצה על ידי מלח, מאחר שכל אחד מהם עוסק בסוג אחר של מלח, הָא – שמואל המכשיר את מחיצת המלח, עוסק בְּמֶלַח סְדוֹמִית, שהוא מלח עבה וקשה כאבן, ולפיכך נשאר הוא קבוע במקומו, הָא – רב הפוסל את מחיצת המלח, עוסק בְּמֶלַח אִיסְתְּרוֹקְנִית, שהוא מלח דק מאד, ואינו מתקיים במקומו.

הגמרא מבארת את דבריהם באופן נוסף: וְהַשְׁתָּא – עתה, לאחר דְּאָמַר רַבָּה דין, שעוֹשֶׂה אָדָם שְׁנֵי צְבוּרֵי [–עמודי] מֶלַח בגובה עשרה טפחים, וּמַנִּיחַ עֲלֵיהֶם את הקוֹרָה של המבוי, שֶׁהַמֶּלַח מַעֲמֶדֶת אֶת הַקּוֹרָה – שעל ידי עמודי מלח אלו עומדת הקורה במקומה, וְהַקּוֹרָה מְעַמֶּדֶת אֶת הַמֶּלַח – ומחמת כובד הקורה שעליהם נשארים עמודי המלח קבועים במקומם ואין המלח מתפזר, אזי ניתן לבאר את דברי שמואל המכשיר את מחיצת המלח אֲפִילּוּ לגבי מֶלַח אִיסְתְּרוֹקְנִית, ומכל מקום לֹא פְּלִיגִי רב ושמואל, מאחר שכל אחד מהם עוסק באופן אחר, הָא – שמואל המכשיר את המחיצה עוסק באופן דְּאִיכָּא קוֹרָה מעל גבי המלח, ולפיכך המחיצה עומדת במקומה אפילו במלח דק, הָא – רב הפוסל את המחיצה עוסק באופן דְּלֵיכָּא קוֹרָה מעל גבי המלח, ולפיכך אין סופה של המחיצה להתקיים במקום זה.

שנינו במשנה: שמַרְחִיקִין אֶת הָרֵיחַיִם שְׁלֹשָׁה טפחים מִן הַשֶּׁכֶב [–אבן הריחים התחתונה] שֶׁהֵן אַרְבָּעָה טפחים מִן הָרֶכֶב [–אבן הריחים העליונה הרוכבת על גבי התחתונה, וקצרה ממנה בטפח] וְכוּ'.

מברר הגמרא: מַאי מַעְמָא חייב אדם להרחיק את הריחים מן הכותל של חבירו. מִשּׁוּם טִירְיָא – מחמת נדנוד הקרקע הנגרם על ידי הריחים, שנדנוד זה גורם לרפות את יסודו של הכותל ולהפילו.

מקשה הגמרא: וְהָא תַּנְיָא בברייתא, וְשֶׁל חֲמוֹר – מין ריחים שהטחינה בהם נעשית על ידי חמור, יש להרחיקם מן הכותל בשיעור שְׁלֹשָׁה טפחים מִן הָאִיסְטְרוּבִיל [–הבסיס שעליו יושבות הריחים], שֶׁהֵן שיעור אַרְבָּעָה טפחים מִן הַקֻּלָּת [–המשפך שדרכו שופכים את החטים לתוך הריחים]. ואם אין צריך להרחיק את הריחים מן הכותל אלא משום נדנוד הקרקע, אם כן הָתָם – שם לגבי ריחים של חמור, מַאי טִירְיָא אִיכָּא – איזה נדנוד יש בקרקע, הרי ריחים קטנות וקלות הן, ומאחר שמכל מקום חייב הוא להרחיק, בהכרח שאין טעם ההרחקה משום נדנוד הקרקע.

ומחמת קושיא זו חוזרת בה הגמרא ומבארת באופן אחר: אֶלָּא מִשּׁוּם קֻלָּא – אלא יש לבאר שהטעם שצריך להרחיק את הריחים מן הכותל של חבירו אינו משום נדנוד הקרקע, אלא משום הרעש הנגרם על ידי הריחים.

שנינו במשנה: וְאֶת הַתַּנּוּר יש להרחיק מן הכותל של חבירו, שיעור שְׁלֹשָׁה טפחים מִן הַכְּלָיָא [–הבסיס שעליו יושב התנור], שֶׁהֵן שיעור אַרְבָּעָה טפחים מִן הַשָּׁפָה העליונה של הבסיס, הקצרה בטפח לכל צד.

אָמַר אַבָּיֵי, שְׁמַע מִינָּהּ מדברי המשנה, שכְּלָיָא דְּתַנּוּר טֶפַח – שבסיסו התחתון של התנור רחב בטפח משפתו העליונה, נַפָּקָא מִינָּהּ לְדִינֵי מַקָּח וּמִמְכָּר – שאדם המוכר לחבירו תנור, עליו ליתן לו תנור שבסיסו בנוי באופן כזה.

משנה

משנה זו עוסקת בדיני הרחקות נזיקין שיש לאדם להרחיק בתוך ביתו כדי שלא יזיק את שכניו. כמו כן דנה המשנה האם חייב אדם לשלם את הנזק שנעשה על ידי ממונו באופן שהרחיק כדין.

לֹא יַעֲמִיד אָדָם תַּנּוּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ מֵעַל נַפְיוֹ של התנור גּוֹבַהּ [–חלל] אַרְבַּע אַמּוֹת עד תקרת הבית, כדי שלא תשרוף השלהבת שבתנור את תקרת הבית.

הָיָה מַעֲמִידוֹ לתנור בַּעֲלִיָּיה – בעליית גג, צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא מִתַּחְתָּיו מַעֲזֵבָה [–טיח] בגובה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, כדי שלא ישרוף חומו של התנור את רצפת העליה.

וּבְכִירָה – אם מעמיד הוא בעליה בירה, שהיא כלי שמסיקים בה אש קטנה ומבשלים על גביה, די שיעשה מעזיבה בשיעור טֶפַח, מאחר שאין חום הכירה רב כחום התנור.

וְאִם חִזֵּק – אם לאחר שהרחיק הרחקות אלו שרפה האש את תקרת הבית או את רצפתו, מְשַׁלֵּם את מַה שֶּׁהִזִּיק, שאין הרחקות אלו פוטרות אותו מתשלום עבור הנזק. זו היא דעת חכמים.

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, לֹא אָמְרוּ חכמים את כָּל הַשִּׁיעוּרִין הָאֵלּוּ להרחקה, אֶלָּא לענין שֶׁאִם חִזֵּק פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם, שמאחר ועשה כדין אינו חייב בתשלום הנזק.

דין נוסף: לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִין [–מוכרי לחמים] וְשֶׁל צַבָּעִין תַּחַת אוֹצָרוֹ [–מקום שאוגרים בו תבואה] שֶׁל חֲבֵירוֹ, מאחר שבחנויות אלו מסיקים אש תמיד לצורך אפיית הלחמים או בישול הצבעים, והעשן העולה מכך מזיק את התבואה. וְכֵן לֹא יעשה אדם בביתו רֶפֶת בָּקָר תחת אוצרו של חבירו, שהריח העולה מן הרפת מזיק את התבואה.

בֶּאֱמֶת – הלכה פסוקה היא, שבְּאוצר של יַיִן הַתִּירוּ חכמים לפתוח תחתיו חנות של נחתומין או צבעין, מאחר שאין העשן מזיק את היין, אֲבָל לֹא התירו לעשות תחתיו רֶפֶת בָּקָר, מאחר שהריח העולה מן הרפת מזיק את היין.

המשך בעמוד רסג

גמרא

הגמרא מקשה על שיעור עובי הטיח המפורש במשנה: **וְהָתַנְיָא** בברייתא, **שְׁבָתַנּוּר** העומד בעלייה יש להניח תחתיו מעזיבה בעובי של **אַרְבָּעָה** טפחים, **וּבְכִירָה** יש להניח מעזיבה בעובי של **שְׁלֹשָׁה** טפחים, ואילו במשנתינו נתבאר שהשיעור בתנור הוא שלשה טפחים ובכירה טפח.

מתרצת הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי, כִּי תַּנְיָא הָהִיא** – השיעורים שנתבארו בברייתא, הם **בְּרַתָּחוֹמִין** – בתנור ובכירה של האופים, שמסיקים בהם אש תמיד ומתחממים ביותר, ולפיכך יש להרחיקם יותר מתנור ובכירה שלנו, **דְּתַנּוּר דִּידָן כִּי כִּירָה דְּרַתָּחוֹמִין** – שחומו של התנור שלנו הוא כחום הכירה של נחתומין, ולפיכך יש להניחו על גבי מעזיבה בעובי שלשה טפחים ככירה של נחתומין.

שנינו במשנה: **לֹא יִפְתַּח** אדם **חֲנוּת וְכוּ'** תחת אוצרו של חבירו, ולא רפת בקר.

תָּנָא, אִם הָיְתָה הָרֶפֶת קוֹדֶמֶת לָאוֹצָר, דהיינו, שעשה הדייר התחתון רפת בביתו קודם שעשה הדייר העליון אוצר בעלייתו, **מוּתָּר** לו להשאיר את הרפת בביתו, ואינו צריך לסלקה משם אם עשה שבנו אוצר בעלייתו לאחר מכן.

הגמרא מביאה כמה ספיקות בדין קדימת חנות ורפת לאוצר: **בָּעֵי אַבָּיֵי,** מה הדין באופן שבעל העליה **כִּיבֵּד** [–טאטא] **וְרִיבֵּץ** [–הזליף מים כדי להרביץ ולהשכיב העפר] את עלייתו **לְאוֹצָר** – לצורך עשיית אוצר, אך קודם שהספיק להכניס באוצר תבואה פתח בעל הבית חנות מתחתיו, **מַהוּ,** האם באופן כזה קדמה החנות לאוצר, או שמאחר וכיבד וריבץ קודם פתיחת החנות הרי זה כאילו קדם האוצר לחנות.

ספק נוסף: **רִיפָּה** בעל העליה **בְּחַלּוֹנוֹת מַהוּ.** דהיינו, רגילים היו להרבות בחלונות במקום שמיועד לאוצר, כדי שיכנס אויר לשם ולא תרקב התבואה. ומעתה יש להסתפק מה הדין באופן שהרבה בעל העליה חלונות בעלייתו כדי להשתמש בה לאוצר, וקודם שהכניס בה את התבואה קדם בעל הבית ופתח חנות בביתו, האם באופן כזה קדמה החנות לאוצר, או שמאחר וכבר הכין את העליה לשימוש האוצר הרי זה כאילו קדם האוצר לחנות (**אַכְּסַדְרָה תַּחַת הָאוֹצָר מַהוּ**).

ספק נוסף: **בָּנָה** בעל העליה **עֲלֶיהָ** נוספת **עַל גַּבֵּי גַּג בֵּיתוֹ מַהוּ.** דהיינו, רגילים היו לבנות עלייה על הגג לצורך אוצר, ומעתה יש לדון מה הדין באופן שבנה בעל העלייה עלייה נוספת על גגו לצורך אוצר, וקודם שהכניס בה את התבואה קדם בעל הבית ופתח חנות בביתו, האם באופן כזה קדמה החנות לאוצר, או שמאחר וכבר בנה מקום מיוחד לשימוש האוצר הרי זה כאילו קדם האוצר לחנות.

ועל שלושת ספיקות אלו אומרת הגמרא: **תֵּיקוּ** – תשבי יתרץ קושיות ואיבעיות.

ספק נוסף: **בָּעֵי רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ, תַּמְרֵי וְרִמּוֹנֵי מַאי** – מה יהא הדין באופן שהכניס בעל העליה תמרים ורימונים באוצר שבעלייתו, ונתכוין להכניס לאחר מכן תבואה לשם, אך קודם שהכניס לשם תבואה קדם בעל הבית ופתח חנות בביתו, האם באופן כזה יש לומר שקדמה החנות לאוצר, מאחר שאין אוצר אלא בתבואה ויין ושמן ולא בפירות, או שאף זה כתחילת אוצר הוא, והרי זה כקדם האוצר לחנות.

וגם על ספק זה אומרת הגמרא, **תֵּיקוּ.**

שנינו במשנה: **בְּאֶמֶת בְּיֵין הִתִּירוּ** [–לפתוח חנות מתחתיו] **וְכוּ'** מפני שמשביחו, אבל לא רפת בקר.

תָּנָא, בְּאוצר של **יַיִן הִתִּירוּ** לפתוח חנות של נחתומין וצבעין מתחתיו, **מִפְּנֵי שֶׁהָעשן** העולה מן התנורים שבחנויות אלו **מַשְׁבִּיחוֹ** ליין, **וְלֹא** התירו לעשות **רֶפֶת בָּקָר** מתחת אוצר היין, **מִפְּנֵי שֶׁהָרִיח** העולה מן הרפת **מַקְרִיחוֹ** ליין.

אָמַר רַב יוֹסֵף, הַאי דִּידָן – יין שלנו בבבל, **אֲפִילּוּ קוּטְרָא דְּשַׁרְנָא נַמֵּי קָשְׁיָא לֵיהּ** – אפילו העשן העולה מן הנר מזיקו. דהיינו, שלא נאמר במשנה דין זה שניתן לפתוח חנות מתחת אוצר של יין, אלא ביין של ארץ ישראל שהעשן משביחו, אך ביין של בבל שהעשן מזיקו דין אוצר של יין כדין אוצר של תבואה, ואין לפתוח מתחתיו חנות של נחתומין וצבעין.

אָמַר רַב שֵׁשֶׁת, וְאַסְפַּסְתָּא – אם מניח בעל הבית בביתו שחת של תבואה, **כְּרֶפֶת בָּקָר דָּמְיָא** – הרי זה כאילו עשה רפת בביתו, מאחר שהוא דבר לח המתחמם ומעלה סירחון, ועל כן אינו רשאי לעשות כן אפילו תחת אוצר של יין.

משנה

משנה זו מבארת אילו דברים רשאי אדם לעשות בביתו ואין דיירי החצר רשאים לעכב עליו, ובאלו דברים מעכבים הם עליו.

חֲנוּת שֶׁהָחָצֵר – אחד מבני החצר החפץ לפתוח חנות בביתו, ועל ידי כן יכנסו ויצאו הקונים דרך החצר המשותפת לכל הדיירים, **יָכוֹל** כל אחד מבני החצר **לְמְחוֹת בְּיָדוֹ, וְלוֹמַר לוֹ אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן מִקּוֹל הַנִּכְנָסִין וּמִקּוֹל הַיּוֹצְאִין** – מחמת הרעש הנגרם על ידי הקונים הנכנסים ויוצאים בחצר.

אֲבָל עוֹשֶׂה אדם **כֵּלִים** או טוחן בריחיים בתוך ביתו, **וְיוֹצֵא וּמוֹכֵר** את הכלים והקמח **בְּתוֹךְ הַשּׁוּק, וְאֵינוֹ יָכוֹל** אחד מבני החצר **לְמְחוֹת בְּיָדוֹ וְלוֹמַר לוֹ אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן, לֹא מִקּוֹל הַפַּטִּישׁ** שעושה עמו את הכלים, **וְלֹא מִקּוֹל הָרֵיחַיִם** שטוחן בהם, שמאחר ודברים אלו תשמישו של אדם הם, לא ניתן לאסור עליו לעשותם בביתו. **וְלֹא מִקּוֹל הַתִּינוֹקוֹת** – וכן אין אחד מבני החצר יכול למחות ביד המלמד תינוקות של בית רבן בביתו, ולומר 'איני יכול לישן מקול התינוקות', משום תקנת חכמים.

גמרא

מתחילה סברה הגמרא שכוונת המשנה 'ולא מקול התינוקות' היינו באופן שעשה חנות בביתו, ובאים התינוקות לקנות אצלו, ואף על פי שיש קול בכניסתם ויציאתם אין שכניו יכולים למחות בידו.

ועל כן מקשה הגמרא: **מַאי שְׁנָא רֵישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא** – מדוע ישנו חילוק בין הרישא לסיפא, שברישא מבואר שיכולים השכנים למחות ביד החפץ לפתוח חנות בביתו, ואילו בסיפא מבואר שאינם יכולים למחות ביד המוכר לתינוקות.

מתרצת הגמרא: **אָמַר אַבָּיֵי, סֵיפָא אַתָּאן לְחָצֵר אַחֶרֶת** – הסיפא עוסקת באדם המוכר בחצר אחרת, שבאופן כזה אין דיירי החצר הסמוכה לחצירו יכולים למחות בידו, אף שקול הנכנסים והיוצאים נשמע גם בחצירם.

אָמַר לֵיהּ רָבָא לאביי, **אִי הָכִי** – אם כדבריך שהסיפא עוסקת בחצר אחרת, **לֵיתָנֵי** בסיפא של המשנה **שֶׁבְּחָצֵר אַחֶרֶת מוּתָּר** לאדם לפתוח חנות, ומדוע נקטה המשנה 'קול התינוקות'.

אֶלָּא אָמַר רָבָא,